

**Zagadnienia prawne dotyczące
ochrony prawno-karnej chrześcijan w Polsce.**

---

§

Wolność sumienia i wyznania stanowi jedno z fundamentalnych uprawnień przysługujących jednostce ludzkiej niezależnie od obywatelstwa, statusu społecznego, płci, etc. Źródłem tejże wolności jest przyrodzona istotom ludzkim godność. Wolność ta jest gwarantowana przez państwo zatem to organy państwowe mają obowiązek zwalczać przypadki jej bezprawnego naruszenia. Państwo w wydawanych przez siebie aktach prawnych – konstytucji, ustawach czy też międzynarodowych aktach prawa, które współtworzy bądź do nich przystępuje potwierdza wolność religijną i ustanawia gwarancje przestrzegania tejże wolności oraz obejmuje jej sfery ochroną. Bez wątplenia najsilniejszym rodzajem tego typu ochrony ze strony państwa jest karnoprawna ochrona wolności sumienia i wyznania jaką przewiduje ustawodawca w obowiązującym w Polsce systemie prawa karnego.

Państwo obejmuje karnoprawną ochroną wolność religijną z jednej strony gwarantując prawa z niej wynikające, a z drugiej – penalizując nielegalne zachowania jej zagrażające. Prawo karne ewoluowało w kierunku ochrony tolerancji religijnej, by wreszcie stanąć na straży już rozwiniętej wolności sumienia i wyznania.

Obecna karnoprawna ochrona wolności sumienia i wyznania w Polsce wydaje się niepełna, a obowiązujący kodeks karny nie w pełni zabezpiecza wolność religijną przed jej naruszeniem. W ostatnich latach zauważalne jest, że coraz częściej dochodzi do ataków na Kościół Katolicki m.in. obalania pomników, niszczenia mienia (kościół, krzyże, przydrożne kapliczki), profanacji miejsc i osób świętych, znieważen i przemocy wobec osób duchownych i innych. W obowiązującym stanie prawnym wolność religijna nie jest chroniona w sposób właściwy ani tym bardziej wystarczający. Zatem chociaż w minionym stuleciu nastąpiła znacząca ewolucja zarówno samej wolności sumienia i wyznania jak i idei jej karnoprawnej ochrony, to ów proces niekoniecznie musi być w przyszłości kontynuowany, jeśli demokratyczne państwa gwarantujące ową fundamentalną dla istoty ludzkiej wolność, będą stanowić wciąż tracącą na znaczeniu w relacjach międzynarodowych mniejszość w coraz szybciej zmieniającym się świecie. Ochrona prawnokarna nie jest wciąż uprawnieniem przysługującym wszystkim ludziom, gdyż w dalszym ciągu istnieje znaczna liczba państw, które nie tylko nie uznają wolności religijnej, ale wręcz ją zwalczają.

1.1. Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania.

Obowiązująca w polskim systemie prawa Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks

¹ Petasz P., *Przemiany karnoprawnej ochrony wolności sumienia i wyznania w Polsce*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2020.

karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138) – dalej: k.k. określa cztery typy przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania. Rozdział XXIV rozpoczyna art. 194 k.k. penalizujący zachowanie sprawcy sprowadzające się do ograniczania człowieka w przysługujących mu prawach z uwagi na jego przynależność wyznaniową lub bezwyznaniowość, następnie, w art. 195 §1 k.k. ustawodawca zamieścił przestępstwo złośliwego przeszkadzania publicznemu wykonywaniu aktu religijnego, w §2 zaś umieścił czyn polegający na złośliwym przeszkadzaniu w pogrzebie, uroczystościom lub obrzędowi żałobnym. Ostatnim przestępstwem jest obraza uczuć religijnych innych osób uregulowana treścią art. 196 k.k.

Ustawodawca nadał wszystkim typom czynów zabronionych uregulowanych w rozdziale XXIV pewne wspólne cechy. Każdy z nich poświęcony jest ochronie wolności religijnej a za rodzajowy przedmiot ochrony ma wolność sumienia i wyznania. Podmiotem ww. przestępstw z art. 194 k.k.-196 k.k. może być osoba, która ukończyła 17 lat w chwili popełnienia czynu zabronionego a także osoba poczytalna tj. zdolna do pokierowania swoim postępowaniem oraz rozpoznająca znaczenie swojego czynu. Sprawcą przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania może być zarówno osoba wyznająca określoną religię, przynależna do danego kościoła czy innego związku wyznaniowego, jak i ateista czy agnostyk – nie ma to w świetle prawa znaczenia. Żadne z przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania (rozdział XXIV k.k.) nie ma karalnego przygotowania, co oznacza, że penalizacji podlega jedynie dokonanie lub usiłowanie zgodnie z art. 14 §1 k.k. w granicach zagrożenia karnego przewidzianego dla danego czynu zabronionego. Możliwe jest również zastosowanie regulacji związanych z instytucją czynnego żalu przewidzianą art. 15 §1 k.k., kiedy to sprawca usiłujący dopuścić się przestępstwa dobrowolnie odstąpił od jego dokonania lub też zapobiegł skutkowi stanowiącego znamię czynu zabronionego. W takiej sytuacji nie będzie on podlegał karze za usiłowanie. Natomiast w przypadku tzw. bezskutecznego czynnego żalu sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, gdy sprawca dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi należącemu do ustawowych przesłanek danego czynu zabronionego, co mu się jednak nie udało (art. 15§2 k.k.). Kolejną cechą wspólną jest tryb ścigania. Przestępstwa te ścigane są z oskarżenia publicznego. Zawiadomienia o przestępstwie można dokonać poprzez złożenie zawiadomienia do Prokuratury lub na Policji.

Dyskryminacja wyznaniowa

Art. 194 k.k. Kto ogranicza człowieka w przysługujących mu prawach ze względu na jego przynależność wyznaniową albo bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2².

Przedmiotem ochrony jest wolność sumienia i wyznania w znaczeniu prawa do zachowania określonego światopoglądu religijnego obejmującego wyznawanie określonej

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138).

religii, albo też niewyznawanie żadnej. Wolność sumienia i wyznania wyraża się w swobodzie wyboru wyznania, wyrażania przekonań religijnych indywidualnie i zbiorowo, prywatnie i publicznie. Z wolnością wyboru światopoglądu religijnego lub areligijnego skorelowana jest wolność od wszelkich form nacisku w zakresie przyjęcia wybranego zapatrywania na temat wiary i religii lub też rezygnacji z niego. Konsekwencjami powyższego są równość wobec prawa zarówno ludzi wierzących (niezależnie od wyznania), jak i niewierzących oraz zasada, że przekonania religijne nie mogą stanowić kryterium w zakresie przyznawania lub też pozbawiania jakichkolwiek uprawnień. Wolność sumienia i wyznania stanowi także poboczny (dodatkowy) przedmiot ochrony w przypadku następujących przestępstw: ludobójstwa (art. 118 k.k. – skoro sprawca ma działać m.in. w celu wyniszczenia grupy wyznaniowej lub o określonym światopoglądzie, np. ateistycznym), stosowania przemocy lub groźby bezprawnej wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu m.in. jej przynależności wyznaniowej lub bezwyznaniowości (art. 119 k.k.), nawoływania do nienawiści m.in. na tle różnic wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 k.k.), publicznego znieważenia grupy ludności albo poszczególnej osoby m.in. z powodu jej przynależności wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości (art. 257 k.k.). Wskazane przepisy kryminalizują określone w nich zachowania, które sprawcy podejmują m.in. właśnie ze względu na tę szczególną motywację, jaką są przekonania religijne danej osoby lub grupy osób. Wolność sumienia i wyznania gwarantowana jest przez art. 9 EKPC, art. 18 MPPOiP, art. 53 Konstytucji RP, a w wewnętrznym porządku prawnym szczegółowo rozwinięta jest przez przepisy ustawy z 17.05.1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2017 r. poz. 1153). Czynność sprawcza obejmuje wszelkie formy ograniczania, czyli umniejszania, uszczuplania, a także pozbawiania (czyli całkowitego odebrania) przysługujących uprawnień, ze względu na przynależność wyznaniową lub bezwyznaniowość. Ograniczanie czy pozbawianie dotyczy może każdego rodzaju prawa, które przysługuje człowiekowi na gruncie aktualnego porządku prawnego. Prawa te mogą być objęte bezpośrednio zakresem ochrony wolności religijnej (np. wynikać z przepisów ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, np. z jej art. 2, czy też z innych aktów normatywnych regulujących te kwestie, np. z art. 106 k.k.w.), jak również nie mieć żadnego związku z religią, choć motyw ich ograniczania może mieć właśnie charakter religijny (np. pozbawienie prawa wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej ze względu na wyznawanie określonej religii). Do stwierdzenia, czy nastąpiło ograniczenie praw ze względu na przynależność wyznaniową lub bezwyznaniowość, niezbędne jest wykazanie, że określone prawa konkretnej osobie rzeczywiście przysługiwały. Nie można uznać za przejaw dyskryminacji religijnej funkcjonowania zakorzenionych kulturowo symboli religijnych w życiu publicznym (np. poprzez ich zawieszenie w budynku władzy publicznej), [Wróbel [w:] Wróbel, Zoll II/1, s. 634; Janyga [w:] Królikowski, Zawłocki, *Szczególna I*, s. 584; por. wyrok SA w Łodzi

z 28.10.1998 r., I ACa 612/98, OSP 1999/10, poz. 177]. Przepięstwo to ma charakter skutkowy (skutkiem jest niemożność korzystania z przysługujących praw) może być popełnione zarówno przez działanie, jak i zaniechanie. Sprawcą omawianego przępstwa może być każdy (powszechne). Motywacją sprawcy przęstępnego zachowania jest właśnie przynależność wyznaniowa albo bezwyznaniowość określonej osoby. Przynależnością wyznaniową jest utożsamianie się z daną wspólnotą religijną, przyjmowanie jej zasad wiary, obrzędowości itp. Bezwyznaniowość oznacza z kolei brak przynależności do określonej grupy religijnej, niewyznawanie żadnej wiary, deklarowanie areligijnego światopoglądu. Wprowadzenie określonej motywacji do ustawowych znamion przępstwa przesądza, że może ono zostać popełnione jedynie umyślnie z zamiarem bezpośrednim³.

Złośliwe przeszkadzanie w wykonywaniu aktów religijnych.

Art. 195 k.k. § 1. Kto złośliwie przeszkadza publicznemu wykonywaniu aktu religijnego kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto złośliwie przeszkadza pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędom żałobnym⁴.

Artykuł 195 k.k. w swoich dwu jednostkach redakcyjnych przewiduje dwa typy czynów zabronionych godzących w wolność sumienia i wyznania, polegających – odpowiednio – na złośliwym przeszkadzaniu wykonywaniu aktu religijnego oraz pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędowi żałobnym. Przedmiotem ochrony w przypadku typu z § 1 jest prawo do publicznego wykonywania aktu religijnego. W przypadku art. 195 § 2 k.k. przedmiot ochrony ujęty został nieco inaczej, bowiem obejmuje cześć dla osoby zmarłej i prawo do niezakłóconego przeprowadzenia uroczystości pogrzebowych lub żałobnych również wówczas, gdy nie mają one charakteru religijnego. Ochroną są tutaj objęte również uczucia osób uczestniczących w uroczystościach i obrzędach pogrzebowych. Obie jednostki redakcyjne art. 195 k.k. nie przewidują jakiegokolwiek konkretyzacji podmiotu sprawczego są to przępstwa powszechne. Znamię czynnościowe obu typów zawartych w art. 195 k.k. sprowadza się do przeszkadzania w – odpowiednio – wykonywaniu aktu religijnego albo pogrzebie, uroczystościach lub obrzędach żałobnych. Pod pojęciem tym należy rozumieć utrudnianie przeprowadzenia tych aktów lub uroczystości, ich zakłócanie (w tym zakłócanie powagi mające wpływ na ich przebieg), a w końcu całkowite uniemożliwienie przeprowadzenia tych aktów czy uroczystości lub ich przerwanie. Przeszkadzanie polegać może na takich zachowaniach, jak wszczęcie bójki, wywołanie alarmu, naruszenie

³ P. Kozłowska-Kalisz [w:] Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2022, art. 194.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138).

obyczajności, zagłuszanie uroczystości (gwizdanie, skandowanie obraźliwych haseł), zablokowanie trasy. Zakłócenie może polegać nie tylko na wywołaniu fizycznej przeszkody, ale i utrudnieniu właściwego przeżywania aktu religijnego przez jego uczestników. Realizacja znamienia czynnościowego może nastąpić zarówno przez działanie, jak i przez zaniechanie sprawcy uniemożliwiający wykonanie aktu religijnego, przeprowadzenie pogrzebu lub uroczystości żałobnych. Pod pojęciem aktu religijnego rozumie się wszystkie czynności o charakterze religijnym, w tym w szczególności msze, nabożeństwa, pielgrzymki, publiczne modlitwy czy uroczystości związane z przyjmowaniem poszczególnych sakramentów. Czynności te powinny być przy tym zgodne z rytuałem (ceremoniałem) lub powszechnie przyjętym zwyczajem choć mogą mieć charakter niesformalizowany. Rozpowszechniony jest pogląd, że mimo wymogu publicznego wykonywania aktu religijnego, nie jest konieczne, aby akt ten wykonywany był przez zbiorowość (grupowo), co miałyby przemawiać za tym, że ochroną objęte jest również indywidualne wykonywanie aktu religijnego, o ile odbywa się publicznie. W konsekwencji wydaje się, że znamiona realizować będzie również np. złośliwe przeszkadzanie w mszy sprawowanej publicznie przez kapłana bez udziału wiernych lub w indywidualnej modlitwie przy kaplicy lub przydrożnym krzyżu [W. Janyga [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 1, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, art. 194]. Akt religijny, któremu przeszkadza sprawca, musi być wykonywany publicznie. Przymiot ten oznacza dostępność aktu religijnego dla bliżej nieokreślonej liczby osób. Znamię to spełnione będzie również wówczas, gdy akt religijny odbywa się w miejscu publicznym – nie tylko w świątyni lub innym miejscu przeznaczonym do sprawowania kultu religijnego, lecz również w miejscu do tego nieprzeznaczonym, takim jak ulica (w przypadku pielgrzymki) czy polana [B. Kunicka-Michalska [w:] B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska, *Przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności oraz czci i nietykalności cielesnej. Rozdziały XXIII, XXIV, XXV i XXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 80; P. Petasz, *Wolność...*, s. 279]. Z publicznym wykonywaniem aktu religijnego mamy do czynienia również wówczas, gdy transmitowany jest on przy wykorzystywaniu środków masowego przekazu, w tym przez internet. Kościół lub inny związek wyznaniowy o uregulowanej sytuacji prawnej to podmiot, którego relacje z państwem reguluje umowa międzynarodowa (Konkordat), szczególnie poświęcona mu ustawa, a w końcu ustawa z 17.05.1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, przewidująca wpis do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (art. 30 i n.). Nie jest wystarczające przyznanie związkowi wyznaniowemu podmiotowości na gruncie prawa obcego. Trafnie się przy tym zauważa, że wymóg państwowego uznania związku wyznaniowego może rodzić wątpliwości natury konstytucyjnej i prawnomiędzynarodowej [N. Kłaczyńska [w:] *Kodeks karny...*, red. J. Giezek, 2014, s. 506; M. Filar, *Ochrona jednostki w nowym kodeksie karnym*, PiP 1998/9, s. 76]⁵.

⁵ K. Lipiński [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 195.

Obraza uczuć religijnych.

Art. 196 k.k. Kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2⁶.

Przedmiotem ochrony jest wolność przekonań (uczuć) obywateli w sprawach wiary, będąca wyrazem tolerancji światopoglądowej państwa zachowującego neutralność w sprawach religii i przekonań. „Wolności człowieka, czy to w postaci wolności wyrażania opinii, w tym również wolności artystycznej, czy to w postaci wolności religijnej, nie są nieograniczone, gdyż granice dla nich zawsze stanowią inne wolności. Nie można przy tym przyjąć, aby można było przyznać prymat wolności słowa czy też wolności wypowiedzi artystycznej nad prawem do poszanowania uczuć religijnych i odwrotnie” (Wyrok SO w Gdańsku z 22.12.2015 r., I C 279/12, LEX nr 1973724). Strona przedmiotowa czynu zabronionego określonego w art. 196 k.k. polega na publicznym znieważeniu przedmiotu czci religijnej lub miejsca przeznaczonego do publicznego wykonywania obrzędów religijnych. Zachowanie sprawcy jest ukierunkowane na wywołanie u pokrzywdzonego tym przestępstwem odczucia obrazy jego uczuć religijnych, które są kształtowane treścią danej religii czy też stosunkiem określonego wyznania do danego przedmiotu, objętego przez daną religię konkretnym znaczeniem, uznanym za przedmiot kultu, godnym najwyższego szacunku. Forma artystyczna lub cel naukowy działania mającego charakter znieważający nie powodują same przez się wyłączenia odpowiedzialności karnej za obrazę uczuć religijnych bądź znieważenie publiczne przedmiotu czci religijnej. Znamiona przestępstwa określonego w art. 196 k.k. wypełnia jedynie takie znieważenie przedmiotu czci religijnej, które ma miejsce publicznie. Publiczny charakter przestępstwa z art. 196 k.k. sprowadza się do tego, że znieważenie przedmiotu czci religijnej może zostać dostrzeżone przez większą lub bliżej nieokreśloną liczbę osób. Znamię publiczności nie jest spełnione, jeśli zachowanie polegające na znieważeniu zostało zarejestrowane i przekazane następnie za pośrednictwem prasy drukowanej bądź przekazu, internetowego szerszej grupie osób. Osoba, która publikuje taki przekaz może natomiast wypełniać znamiona przestępstwa określonego w art. 196 k.k. W konsekwencji nie wypełnia znamion przestępstwa określonego w art. 196 k.k. zachowanie adresowane do osoby lub grupy osób, które dobrowolnie wyrażają zgodę na kontakt z treściami, które mogą prowadzić do obrazy uczuć religijnych” (postanowienie SN z 5.03.2015 r., III KK 274/14, OSNKW 2015/9, poz. 72). Wykładnia ustawowych znamion czynu zabronionego w treści art. 196 k.k. może powodować trudności wobec konieczności rozdzielenia zachowań obrażających uczucia religijne innych osób od przejawów korzystania z wolności słowa w zakresie dopuszczalnej krytyki przedmiotów kultu wyznawców danej religii; nie stanowi obrazy uczuć religijnych

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138).

krytyka określonego wyznania, poglądów głoszonych przez przedstawicieli danego wyznania czy też głoszenie negatywnych opinii w stosunku do podmiotu czy też przedmiotu kultu religijnego, jeżeli forma i treść takich zachowań nie zawierają w swojej treści elementów poniżających, lekceważących, obelżywych. Z obrazą uczuć religijnych mamy do czynienia wówczas, gdy ocenę taką uzasadniają zarówno kryteria obiektywne, jak i subiektywne odczucia osób obrażonych.

Przestępstwo ma charakter powszechny, skutkowy (konkretne osoby muszą poczuć się dotknięte zachowaniem sprawcy), może być popełnione umyślnie – uchwałą z 29.10.2012 r., I KZP 12/12, OSNKW 2012/11, poz. 112, Sąd Najwyższy przesądził o możliwości popełnienia tego przestępstwa także z zamiarem ewentualnym: „Przestępstwo określone w art. 196 k.k. popełnia ten, kto swoim zamiarem bezpośrednim lub ewentualnym obejmuje wszystkie znamiona tego występku”⁷.

⁷ P. Kozłowska-Kalisz [w:] *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2022, art. 196.

Wybrane interwencje Biura Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan w Toruniu dotyczące przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania⁸.

OBRAZA UCZUĆ RELIGIJNYCH.

Sprawa przeciwko Netflix Inc.

Jedną z bardziej kontrowersyjnych spraw jaką obecnie zajmuje się Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan dotyczy zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez: R.H. (założyciela i współwłaściciela Netflix) i B.B. (wiceprezesa ds. globalnej emisji Netflix). Ogólnoświatowy serwis streamingowym Netflix, Inc., opublikował bowiem na swojej platformie, materiał audiowizualny zawierający obraźliwe treści z udziałem podmiotu kultu katolików Jezusem Chrystusem. W 4 odcinku sezonu 3 serialu animowanego „Paradise PD”, pt.: „Broń to zdrowie”, od 19 min. 30 sek. Jezus Chrystus został pokazany jako połączenie masowego mordercy z bohaterem scen pornograficznych. Odcinek ten zawiera scenę, w której Jezus został przedstawiony jako zwolennik powszechnego dostępu do broni, który schodzi z krzyża, by zabić swoich prześladowców z broni maszynowej oraz uczestniczy w scenie aktu seksualnego z dwiema kobietami. Bezsprzecznie, opublikowanie powyższego materiału audiowizualnego, spowodowało obrazę uczuć religijnych wspólnoty chrześcijan. W ocenie zawiadamiającego Biura Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu w imieniu pokrzywdzonych – z obiektywnego punktu widzenia, Netflix Inc., przekroczył w ten sposób granice artystycznej wolności słowa, tym samym, wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 196 k.k. tj. obraza uczuć religijnych. Prokurator Prokuratury Rejonowej Toruń Centrum – Zachód stwierdziwszy brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, na podstawie art.17 §1 pkt 1 k.p.k., umorzył dochodzenie przeciwko Netflix Inc. Obecnie cała nadzieja w Sądzie, do którego Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan skierowało zażalenie na powyższe postanowienie Prokuratora. Nie jest możliwe stwierdzenie braku dostatecznych danych uzasadniających popełnienie czynu, jeżeli w dyspozycji organów ścigania pozostawały środki dowodowe pozwalające rozwiązać wątpliwości i wyjaśnić, czy rzeczywiście do zdarzenia doszło, czy też nie, a z których w przedmiotowej sprawie nie skorzystano.

Sąd ma dwie możliwości: może uchylić przedmiotowe postanowienie o umorzeniu

⁸ Autor: Małgorzata Uzarska - Koordynator Biura Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan.

dochodzenia i przywrócić do ponownego rozpoznania, może również utrzymać w mocy postanowienie prokuratora. W tej chwili Centrum oczekuje na wyznaczenie terminu posiedzenia w niniejszej sprawie.

Skandaliczna aukcja WOŚP „Matka Boska Kermitowska”.

W dniu 31.01.2021 r. na portalu internetowym Allegro.pl wystawiono na licytację obraz pt. „Matka Boska Kermitowska”, na którym Matka Boża zamiast Jezusa trzyma muppeta – żabę o imieniu Kermit. Jako opis aukcji wskazano, że zakup obrazu wesprze 29 finał WOŚP. Obok ceny zapisano: „Kupując, wspierasz cel 29. Finał WOŚP – Finał z głową. Organizacji Charytatywnej Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy”. Zachowanie sprawcy stanowiło działanie dające wyraz lekceważenia i wulgarnej pogardy dla tych, dla których Matka Boża – Matka Jezusa Chrystusa jest przedmiotem czci religijnej. Przedmiotowe szydzące działanie sprawcy bez wątpienia obraziło uczucia religijne osób wierzących. Sprawca znieważył publicznie przedmiot czci religijnej, czym wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 196 k.k.

W dniu 8.02.2021 r. Biuro Sieci Pomocy Prawnej złożyło zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa. Z sukcesem w dniu 1 marca 2021 r. otrzymaliśmy z Prokuratury postanowienie o wszczęciu dochodzenia w sprawie. Prokuratura postawiła sprawcy zarzut obrazy uczuć religijnych (art. 196 k.k.). W styczniu 2022 r. organy ścigania przesłały do Sądu akt oskarżenia w sprawie. Aktualny etap postępowania karnego stanowi sukces Centrum Ochrony Praw Chrześcijan. Prokuratura podzieliła stanowisko zawiadamiającego i sprawa ma szansę na skazanie sprawcy przed Sądem. Wyraża się nadzieję, że Sąd orzekający podzieli argumentację pokrzywdzonych i organów ścigania, a tym samym, że oskarżony zostanie należycie ukarany. Kara powinna bowiem spełniać cel sprawiedliwościowy oraz ogólnoprewencyjny jako przestroga dla innych o nieopłacalności zamachów na dobra osób wierzących.

Sprawa obrzucenia fekaliami figury Najświętszej Maryi Panny w Damasławku.

26 października 2021 r. figura przedstawiająca Najświętszą Maryję Pannę w Damasławku została obrzucona fekaliami. Na postumencie widoczny był worek, z którego wypływały fekalia. Figura Najświętszej Maryi Panny była sprofanowana w ten sposób kilkukrotnie pod osłoną nocy. Sprawcą zbezczeszczenia okazał się mieszkaniec gminy Damasławek, który usłyszał wyrok skazujący go na karę pozbawienia wolności. Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa w powyższej sprawie zostało złożone przez Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan. Sprawca profanacji figury Najświętszej Maryi Panny dopuścił się przestępstwa, które jest penalizowane w Kodeksie Karnym art. 196 k.k. [obraza uczuć religijnych].

Prokuratora Rejonowa w Wągrowcu po przeprowadzeniu dochodzenia skierowała

do Sądu Rejonowego w Wągrowcu akt oskarżenia. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Wągrowcu wobec sprawcy orzeczono 4 miesiące pozbawienia wolności w zawieszeniu na rok, karę pieniężną w wysokości 5 tysięcy złotych oraz nadzór kuratora.

W uzasadnieniu wyroku wskazano, że czyn sprawcy jest co najmniej – niegodny. Podkreślono, że cześć jaką Matka Boża jest otoczona w Polsce i na świecie jednoznacznie wskazuje, że jest ona osobą o niepowtarzalnym znaczeniu w życiu chrześcijan. Wielu wierzących, w tym wielu Polaków uznaje Matkę Bożą za swoją Matkę. W związku z czym niedopuszczalne jest dla wierzących profanowanie Jej wizerunku.

Sprawa profanacji kapliczek z figurą Matki Bożej w Szczecinie.

W nocy z 19 na 20 czerwca 2021 r. zdewastowane zostały kapliczki w parafii pw. Matki Bożej Jasnogórskiej w Szczecinie. COPCH niezwłocznie podjęło stosowne kroki prawne. Stanowiły one reakcję na namalowanie przez sprawcę czerwoną farbą symbolu odwróconego krzyża oraz odwróconego pentagramu na figurze i kapliczce z wizerunkiem Matki Bożej. Sprawcą zbezczeszczenia miejsca kultu religijnego okazał się mężczyzna, który usłyszał wyrok skazujący go na karę jednego roku pozbawienia wolności oraz obowiązku zapłaty nawiazki w kwocie 2000 zł na rzecz parafii pw. Matki Bożej Jasnogórskiej w Szczecinie. Wyrok Sądu jest nieprawomocny.

ZŁOŚLIWE PRZESZKADZANIE W WYKONYWANIU AKTÓW RELIGIJNYCH.

Sprawa Posłanki J.S.W. oraz Jej Męża P.W. – przeszkadzających we Mszy Świętej w Toruniu.

W dniu 25.10.2020 r. w Toruniu w Kościele pw. św. Jakuba na Rynku Nowomiejskim 6, Pani Poseł J.S.W. działając wspólnie i w porozumieniu z mężem Panem P.W. złośliwie przeszkadzali publicznemu wykonywaniu aktu religijnego kościoła (Mszy Świętej) urządzając happening przed ołtarzem w Kościele podczas nabożeństwa i trzymając kartony z napisami zachęcającymi do poparcia aborcji, czym wyczerpali znamiona przestępstwa z art. 195 § 1 k.k. Co więcej Pani Poseł J.S.W. w dniu 25.10.2020 r. ok. godz. 12:00 na portalu społecznościowym Twitter zamieściła post pochwalający popełnienie wyżej opisanego przestępstwa z art. 195 § 1 k.k., czym w ocenie prawników COPCH wyczerpała znamiona przestępstwa z art. 255 §3 k.k.

W dniu 26.10.2021 r. Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu złożyło zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w sprawie. Prokuratura wszczęła dochodzenie w sprawie. 18 czerwca 2021 r. do Sądu trafił akt oskarżenia przeciwko oskarżonemu P.W. Co jest stanowczo kontrowersyjne – Sąd w Toruniu orzekający w sprawie nie dopatrył się w zachowaniu Pana P.W. przestępstwa – wbrew stanowisku Prokuratury – umorzył postępowanie. Orzeczenie jest niestety prawomocne.

Sprawa Pani posłanki jest nadal w toku. Do chwili obecnej nie ma rozstrzygnięcia

Sejmu w sprawie uchylenia immunitetu. Należy wyjaśnić, że parlamentarny immunitet formalny jako instytucja prawna zakazująca wszczynania postępowania karnego przeciwko posłowi uniemożliwia przejście postępowania przygotowawczego w fazę postępowania *in personam*. Oznacza to, że jeżeli w toku postępowania przygotowawczego w jego fazie *in rem* organ prowadzący to postępowanie, w oparciu o całokształt okoliczności sprawy oraz zebrane dowody, dojdzie do wniosku, że osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa jest poseł lub senator, to organ ten ma obowiązek wystąpić do Sejmu lub Senatu z wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej. Dopiero po uzyskaniu takiej zgody izby lub zgody zainteresowanego parlamentarzysty (art. 105 ust. 2 i ust. 4 Konstytucji oraz art. 7c i art. 8 Ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora), jest dopuszczalne wydanie przeciwko deputowanemu postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz przeprowadzenie innych czynności określonych w art. 313 k.p.k., a także kontynuowanie postępowania przygotowawczego, które w takiej sytuacji będzie już postępowaniem prowadzonym przeciwko konkretnemu posłowi.

Skandal w Wadowicach w 102 Rocznicę urodzin papieża Św. Jana Pawła II

W dniu 18.05.2022 aktywiści Dość Milczenia –Stop klerikalizacji Polski z Krakowa na rynku głównym w Wadowicach przed Bazyliką Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny oraz przed domem św. Jana Pawła II podczas uroczystości 102 rocznicy urodzin papieża Św. Jana Pawła II działając wspólnie i w porozumieniu złośliwie przeszkadzali publicznemu wykonywaniu aktu religijnego (Mszy Świętej o godz. 12.00), którą odprawiał krakowski abp Marek Jędraszewski poprzez urządzenie happeningu zawierającego w swojej treści elementy poniżające, lekceważące i obelżywe z użyciem głośników podczas nabożeństwa a nadto ww. obrażali uczucia religijne innych osób poprzez znieważanie publicznie papieża św. Jana Pawła II tj. przedmiotu czci religijnej poprzez obraźliwe wypowiedzi i nagłaśnianie obelżywych treści z nagrań głośników, używanie transparentów: „cudzołożył”, „molestował kleryków”, „tu mieszka zło” „Prawicowe i katolickie szuje stop!” itp. Centrum Ochrony Chrześcijan w Toruniu po otrzymaniu próśb/wniosek o podjęcie interwencji od osób oburzonych zaistniałym incydentem niezwłocznie podjęło dalsze kroki prawne. W ocenie prawników COPCH zachowanie wyczerpało znamiona przestępstwa z art. 195 § 1 k.k., 196 k.k. w zw. z art. 11 §2 k.k. Aktualnie Biuro pozostaje w oczekiwaniu na decyzję Prokuratury w sprawie wszczęcia bądź odmowy wszczęcia dochodzenia w sprawie.

2.1. Cywilnoprawna ochrona uczuć religijnych⁹.

Prawo karne nie jest jedyną gałęzią prawa chroniącą uczucia religijne. W przypadku obrazy uczuć religijnych pokrzywdzony może dochodzić swoich praw zarówno na gruncie

⁹ Dziwisz J., Ochrona uczuć religijnych w polskim prawie karnym, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019.

prawa karnego, jak i cywilnego. Cywilnoprawna ochrona może być nawet skuteczniejsza od prawnokarnej. Znaczenie mają przede wszystkim art. 23 k.c. i 24 k.c. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 kwietnia 2004 r.¹⁰ wyraził pogląd, iż chroniąc wolność religii chroni się sferę pojęć, wyobrażeń, przekonań i uczuć religijnych danej osoby. Możliwe jest więc wyróżnienie uczuć religijnych, które mieszczą się w autonomicznym obszarze jednostki jako prawnie chronionego dobra osobistego. Oznacza to, że ochrona wolności religii może być realizowana także na gruncie prawa cywilnego

Art. 23. [Dobra osobiste człowieka]¹¹.

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Do katalogu dóbr osobistych zalicza się wolność oraz swobodę sumienia, które to nie tylko nawiązują do określonej w art. 53 ust.1 Konstytucji RP wolności sumienia i religii, ale ją kumulują w sobie. Przepisy Konstytucji gwarantujące nienaruszalność godności ludzkiej stanowią podstawę dla cywilnoprawnej ochrony dóbr osobistych. Postanowienia Konstytucji RP wskazują, że do katalogu dóbr osobistych należy zaliczyć życie, wolność, nietykalność i wolność osobistą, życie prywatne, życie rodzinne, cześć i dobre imię, wolność i tajemnicę komunikowania się, nienaruszalność mieszkania a także wolność sumienia i religii. Ochroną zatem objęte są również dobra osobiste wywodzące się z przyrodzonej godności ludzkiej w tym uczucia religijne. Przedstawiony katalog z art. 23 k.c. ma charakter przykładowy. Ważną podstawę uznawania dalszych dóbr osobistych stanowią przepisy konstytucyjne o prawach i wolnościach obywatelskich, a zwłaszcza art. 30 Konstytucji o poszanowaniu godności człowieka.

Kodeks cywilny podobnie jak inne akty prawne nie definiuje pojęcia dobra prawnego. W literaturze sformułowane zostały jednak definicje oddające treść tego pojęcia. Jedną z częściej przytaczanych w orzecznictwie¹²: „*dobro osobiste odnosi się do uznanych przez system wartości (tj. wysoko cenionych stanów rzeczy), obejmujących fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność oraz godność i pozycję w społeczeństwie, co stanowi przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej*”. Dobro osobiste rozumiane jest więc jak wartość o charakterze niemajątkowym związana z osobą ludzką, która jest wyrazem jej odrębności.

Art. 23 k.c. ma za zadanie zapewnić ochronę przed bezprawnym naruszeniem dobra osobistego. Środki sądowej ochrony dóbr osobistych określone zostały w art. 24 k.c.

¹⁰ Wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 484/03, OSNC 2005, Nr 4, poz.69.

¹¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 z późn. zm.).

¹² m.in. Wyrok SN z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 640/09, LEX nr 598758, Wyrok SA w Lublinie z dnia 21 kwietnia 2015 r., IACa 894/14, LEX nr 1711481.

Art. 24. [Ochrona dóbr osobistych]¹³.

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności, ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Osobie, której dobra osobiste według obiektywnej i rozsądnej oceny pozbawionej subiektywizmu i emocjonalnego podejścia naruszone lub zagrożone naruszeniem przysługuje powództwo o zaniechanie oraz o usunięcie skutków zagrożenia a nadto powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Nadto, stosowanie do art. 448 k.c. żądać można zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Przepis art. 24 k.c. ma zastosowanie nie tylko do bezpośredniego sprawcy, swoim zakresem obejmuje również działania podmiotów przyczyniające lub pogłębiające naruszenie dóbr osobistych dokonane uprzednio przez inny podmiot. Przykładowo, za umieszczenie na portalu internetowym wpisów obrażających uczucia religijne osób wierzących, powodowi przysługuje roszczenie wobec sprawcy naruszenia chronionego dobra jak i administratora portalu internetowego, chyba że udowodni on, że przed doręczeniem pozwu nie miał wiedzy o komentarzach zamieszczonych na administrowanym przez niego portalu.

Dodać należy, że samo naruszenie nie powoduje jeszcze odpowiedzialności sprawcy, gdyż musi ono być sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego, przy czym to na pozwanym spoczywa obowiązek udowodnienia wystąpienia okoliczności uchylających bezprawność. Nie budzi jednak wątpliwości, że obraza uczuć religijnych, będąca stosownie do art. 196 k.k. przestępstwem jest zachowaniem bezprawnym i skutkować może skierowaniem do sądu cywilnego powództwa.

Prowadzenie sprawy cywilnej wiąże się jednak z koniecznością poniesienia kosztów sądowych. Stosownie do art. 26 ust.1 pkt 3 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1125) od pozwu o ochronę dóbr osobistych pobierana jest opłata stała w wysokości 600 (sześćset) złotych. Jeżeli powód domagać się będzie jedynie złożenia oświadczenia usuwającego skutki naruszenia (zazwyczaj w formie

¹³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 z późn. zm.).

przepras i sprostowania), opłata stała będzie jedyną opłatą od pozwu. Jeżeli jednak zażąda również zapłaty zadośćuczynienia lub wpłaty określonej sumy pieniężnej na cele społeczne oprócz opłaty stałej może być zobowiązany do uiszczenia opłaty stosunkowej od wartości przedmiotu sporu, która stosowanie do art. 13 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynosi 5 % wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia (nie mniej niż 30 zł nie więcej niż 100 000 zł).

Zachowanie obrażające uczucia religijne może naruszać również inne wartości chronione prawem cywilnym. Znieważanie przedmiotu czci religijnej czy miejsca przeznaczonego do wykonywania obrzędów religijnych może być związane z ich uszkodzeniem bądź zniszczeniem w więc może skutkować naruszeniem prawa własności. Takie zachowanie może więc wywołać skutki niematerialne w postaci krzywdy jak również materialne w postaci szkody na mieniu.

Formy pomocy w przypadku doświadczenia prześladowania na tle religijnym.

Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan.

W ramach Centrum Ochrony Praw Chrześcijan działa Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego z siedzibą w Toruniu. Działalność Biura polega na m.in. na nieodpłatnym świadczeniu pomocy prawnej osobom pokrzywdzonym przestępstwem m.in. obrazy uczuć religijnych, dyskryminacji wyznaniowej, przeszkadzania publicznemu wykonywaniu aktu religijnego, dewastacji kościołów, kapliczek, krzyży, pomników – niszczeniu mienia, publicznego znieważenia z powodu przynależności wyznaniowej. Jest to aktywność mająca na celu ochronę praw chrześcijan oraz zapobieganie łamaniu tychże praw w przyszłości. Celem działalności jest również zwiększanie świadomości społecznej poprzez popularyzowanie prawa z zakresu wolności myśli sumienia i wyznania.

W przypadku spostrzeżenia działań bezprawnych nie należy być obojętnym wystarczy dokonać zgłoszenia do Biura przesyłając dowód takich działań. Prawnicy Biura (zespół adwokatów i radców prawnych) zajmą się każdą taką sprawą i w przypadku stwierdzenia podstaw prawnych do dalszych działań – niezwłocznie podejmą stosowne kroki prawne. Tylko nasza aktywna postawa może przyczynić się do ograniczania ataków na kościół katolicki w Polsce.

Adres: Dom Słowa, ul. św. Józefa 23/35 w Toruniu (pierwsze piętro, lok. 115).

Czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 9:00-16:00

tel. +48 536 608 687, +48 536 608 673

Każda środa godz. 17:00-19:00 – nieodpłatne porady prawne – bezpośredni kontakt z prawnikiem (tel. +48 536 608 687, +48 536 608 673).

e-mail: kontakt@copch.pl

facebook: <https://www.facebook.com/COPChr/>

Samodzielne działanie w przypadku uzasadnionego podejrzenia, że czyn może być przestępstwem...

Z art. 304 § 1 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375) dalej: k.p.k. wynika społeczny obowiązek zawiadomienia prokuratora lub Policji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Obowiązek ten w przypadku zaniechania nie jest obwarowany żadnymi sankcjami.

Samo złożenie doniesienia o możliwości popełnienia przestępstwa stanowi wyraz prawa obywatela do sądu i swoiste prawo podmiotowe do ochrony swoich interesów oraz

praw poprzez odwoływanie się do instytucji powołanych do ścigania przestępstw i jako takie nie może być automatycznie uznane za działanie bezprawne i naruszające dobra osobiste osób, przeciwko którym postępowanie karne jest ewentualnie kierowane [Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 30 listopada 2018 r., I ACa 111/18, LEX nr 2625566].

Prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie spoczywa na instytucjach państwowych i samorządowych, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Podmioty te są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa (art. 304 § 1 i 2 k.p.k.). Zaniechanie prawnego obowiązku zawiadomienia, o którym mowa w art. 304 §2 k.p.k. o przestępstwie obwarowane jest sankcją z art. 240 § 1 k.k.

Jak złożyć zawiadomienie o przestępstwie?

Zawiadomienie o przestępstwie ma obowiązek przyjąć funkcjonariusz Policji w każdym Komisariacie i w każdej Komendzie Policji, sporządzając w związku z tym protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie. Sprawę będzie prowadziła ta jednostka, na terenie której popełniono przestępstwo.

Jeżeli nie jest to możliwe lub nie wiadomo, gdzie dokładnie zaistniało przestępstwo – należy złożyć zawiadomienie w najbliższej jednostce Policji. Zawiadomienie będzie niezwłocznie przekazane jednostce odpowiedniej dla miejsca zaistnienia zdarzenia i tam będą wykonywane dalsze czynności w sprawie.

Zawiadomienie o przestępstwie można również przekazać Prokuraturze, przy czym obowiązują tu takie same reguły właściwości rzeczowej i miejscowej do prowadzenia postępowań przygotowawczych, jak w przypadku jednostek Policji.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa zawiadomienie o przestępstwie można przekazać także innym organom posiadającym uprawnienia do prowadzenia postępowania przygotowawczego zgodnie z szczególnymi kompetencjami, np.:

- Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu,
- Straży Granicznej,
- Urzędowi Kontroli Skarbowej.

Istnieje wiele sposobów informowania o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa, lecz nie wszystkie formy są wiążące dla organów ścigania. Dlatego też w Polsce funkcjonuje dużo infolinii oraz organizacji ukierunkowanych na zwalczanie wielu kategorii przestępczości oraz pomoc pokrzywdzonym.

Zawiadomienie o przestępstwie powinno zawierać jak najwięcej konkretnych

informacji, można je wysłać pocztą, mailem, faksem czy też dostarczyć do jednostki Policji czy Prokuratury.

Jeśli złożono zawiadomienie na piśmie może zdarzyć się tak, że zawiadamiający zostanie wezwany do złożenia zeznań w charakterze świadka. Może się też zdarzyć, że w spisany zawiadomieniu brak jest istotnych szczegółów – wtedy również zawiadamiający o przestępstwie otrzyma wezwanie.

Należy zadbać o potwierdzenie wysłania swojego zawiadomienia (np. listownie za zwrotnym potwierdzeniem odbioru lub listem poleconym) lub pokwitowanie, jeśli doręczono je osobiście (pracownik jednostki przyjmujący zawiadomieniełoży podpis i przystawi pieczęć wraz z datą otrzymania pisma).

Można też zgłosić się do jednostki Policji czy Prokuratury osobiście i złożyć ustnie zawiadomienie o przestępstwie, wówczas od razu osoba zawiadamiająca zostanie przesłuchana w charakterze świadka. Czynność ustnego zawiadomienia o przestępstwie jest wprawdzie rozmową, lecz ma formę protokolarną zgodnie z wymogami obowiązującej procedury karnej.

Spośród różnorodnych sposobów poinformowania o przestępstwie, istnieje również anonim: informacja, której autor nie jest znany i – prawdopodobnie – w takim charakterze chce pozostać. Forma złożenia anonimu też może być różna: np. pisemna informacja – bez podpisu. Taki tryb postępowania w niektórych przypadkach znacząco może opóźnić reakcję organów ścigania, gdyż dużo czasu trzeba poświęcić na istotne ustalenia, które można by szybko uzyskać bezpośrednio od osoby zawiadamiającej¹⁴.

¹⁴ Witryna internetowa: <https://www.gov.pl/web/po-ostroleka/jak-zlozyc-zawiadomienie-o-przestepstwie>, data wejścia: 07.2022.

PRZYKŁADOWE ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE

(Miejscowość), dnia .....

Zawiadamiający/Pokrzywdzony: .....

adres: .....

tel.: .....

Prokuratura Rejonowa w .....

adres: .....

Zawiadomienie o przestępstwie ściganym z urzędu

Na podstawie art. 304 § 1k.p.k.

zawiadamiam, że:

.....
.....
.....
.....

Wnoszę o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu:

1. .... na okoliczność .....

Nadto, wnoszę o przeprowadzenie w tej sprawie postępowania
przygotowawczego, celem ustalenia i ukarania sprawcy.

UZASADNIENIE:

(dokładnie opisać zdarzenie)

.....
.....
.....
.....

podpis.....

Załączniki:

1. ....;

2. ....;

ODPŁATNA POMOC PRAWNA

Kancelarie Adwokackie

Adwokatura Polska jest powołana do udzielania pomocy prawnej, współdziałania w ochronie praw i wolności obywatelskich, a także współdziałania w kształtowaniu i stosowaniu prawa. Na podstawie art. 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Adwokatura Polska jest samorządem zawodów zaufania publicznego. Podstawą prawną wykonywania zawodu adwokata oraz normującą działalność samorządu adwokackiego jest ustawa Prawo o adwokaturze z 1982 roku ze zmianami. Adwokat w wykonywaniu obowiązków zawodowych jest niezależny i podlega tylko ustawom. W Polsce każdy adwokat podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności zawodowych. Adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych, jak również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia. Do samorządu adwokackiego należą wszyscy adwokaci i aplikanci adwokaccy, wpisani na listy prowadzone przez Okręgowe Rady Adwokackie¹⁵.

Kancelarie Radców Prawnych

Zawód radcy prawnego jest zawodem zaufania publicznego, funkcjonującym w oparciu o ustawę z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. Wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej. Świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego polega w szczególności na udzielaniu porad i konsultacji prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy, włączając w to występowanie przed Sądem Najwyższym, Trybunałem Konstytucyjnym, Naczelnym Sądem Administracyjnym, Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Brak jest jakichkolwiek ograniczeń co do podmiotów, na których rzecz radca prawny może świadczyć pomoc prawną. Zawód radcy prawnego, rodzajowo najbardziej zbliżony jest do zawodu adwokata. W zakresie uprawnień jedyna różnica polega na tym, że radcowie prawni – w odróżnieniu od adwokatów – mogą wykonywać swój zawód także w stosunku pracy (nie mogą jednak występować wtedy w charakterze obrońcy w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe, chyba że chodzi o stosunek pracy pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych)¹⁶.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA¹⁷

Nieodpłatna pomoc prawna organizowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości

¹⁵ Witryna internetowa: http://www.nra.pl/adwokatura-polska/#EN_PL, data wejścia: 08.2022.

¹⁶ Witryna internetowa: <https://kirp.pl/informacja-o-zawodzie-radcy-prawnego/>, data wejścia: 08.2022.

¹⁷ Witryna internetowa: <https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc/npp>, data wejścia: 07.2022.

kierowana jest do osób, które borykają się z problemem prawnym. Profesjonalny prawnik w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej wskaże zainteresowanym obywatelom, jakie są ich prawa i obowiązki oraz pokaże sposób rozwiązania ich problemu prawnego, może także udzielić pomocy beneficjentom przy sporządzeniu odpowiednich pism takich jak pozw, pismo o zwolnienie od kosztów lub o ustanowienie adwokata z urzędu.

Porada prawna udzielana jest w przypadku, gdy problem, z którym boryka się obywatel, ma typowo prawny charakter. Porady prawnej udziela profesjonalny prawnik z odpowiednim doświadczeniem, np. adwokat, radca prawny, aplikant radcowski lub adwokacki.

Kto może skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej?

Nieodpłatna pomoc prawna kierowana jest do wszystkich obywateli, którzy nie mają możliwości opłacenia kosztów usługi prawnika. Przysługuje także przedsiębiorcom samozatrudnionym, czyli takim, którzy prowadzą jednoosobową działalność gospodarczą. Jak mogę się zapisać na poradę?

- telefonicznie – poprzez specjalny powiatowy numer do zapisów;
- elektronicznie – pisząc na podany przez powiat adres e-mail lub zapisując się przy pomocy formularza dostępnego na stronie <https://zapisy-np.ms.gov.pl>;
- osobiście – stawiając się w punkcie NPP

Co muszę ze sobą zabrać na poradę?

W przypadku skorzystania z porady stacjonarnej, beneficjent składa pisemne oświadczenie, w którym deklaruje, że nie ma możliwości ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

UWAGA! Dane o sprawie zbierane są anonimowo i nie są powiązane z oświadczeniem o niemożności poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej. W praktyce oznacza to, że dane dotyczące sprawy, z którą beneficjent zgłosił się do punktu, nie widnieją w sąsiedztwie danych osobowych beneficjenta.

Natomiast beneficjent będący przedsiębiorcą składa:

- pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść takich kosztów;
- oświadczenie o niezatrudnianiu innych osób w ciągu ostatniego roku;
- wszystkie zaświadczenia o pomocy *de minimis* oraz pomocy *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie, otrzymanej w roku, w którym ubiegają się o nieodpłatną pomoc prawną oraz otrzymanej w ciągu dwóch poprzedzających ją lat podatkowych, albo oświadczenia o wielkości tej pomocy otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenia o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie.

Gdzie mogę udać się po poradę?

Porady udzielane są w ponad 1500 punktach w całej Polsce – w każdym powiecie. Zainteresowany obywatel nie ma obowiązku zapisywania się na poradę w powiecie zamieszkania. Może zapisać się na poradę w najbardziej dogodnym dla niego miejscu w Polsce.

Aby sprawdzić, gdzie znajdują się punkty nieodpłatnej pomocy prawnej i zapisać się na poradę należy wejść na stronę: <https://zapisy-np.ms.gov.pl/>.

Informacje o dostępnych punktach znajdują się także w starostwach powiatowych, urzędach gmin i urzędach miast oraz na ich stronach internetowych.

Czy mogę skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej, jeżeli jestem osobą z niepełnosprawnościami?

System nieodpłatnej pomocy jest kierowany między innymi do osób ze szczególnymi potrzebami. Każda z takich osób może skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej. W przypadku konieczności zapewnienia udogodnień potrzebnych do udzielenia porady (np. usługi tłumacza języka migowego) należy taką potrzebę zgłosić podczas umawiania wizyty lub niezwłocznie po jej umówieniu.

Osoby ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osoby doświadczające trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się mogą korzystać z porady poza lokalem punktu lub przy użyciu środków porozumiewania się na odległość, takich jak telefon lub komunikatory internetowe, niezależnie od sytuacji epidemicznej.

USTAWA

z dnia ..... 2022 r.

o zmianie ustawy – Kodeks karny

Art. 1. W ustawie z dnia z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2021 r. poz. 2345 i 2447) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 27 dodaje się art. 27a w brzmieniu:

„Art. 27a. Nie popełnia przestępstwa, kto wyraża przekonanie, ocenę lub opinię, związane z wyznawaną religią głoszoną przez kościół lub inny związek wyznaniowy o uregulowanej sytuacji prawnej, jeżeli nie stanowi to czynu zabronionego przeciwko wolności sumienia i wyznania lub publicznego nawoływania do popełnienia przestępstwa lub pochwały jego popełnienia.”;

2) art. 195 i art. 196 otrzymują brzmienie:

„Art. 195 § 1. Kto przeszkadza publicznemu wykonywaniu aktu religijnego kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto przeszkadza pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędom żałobnym.

Art. 196 § 1. Kto publicznie lży lub wyszydza kościół lub inny związek wyznaniowy o uregulowanej sytuacji prawnej, jego dogmaty lub obrzędy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto publicznie znieważa przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Wstęp

Zasadniczym założeniem, które legło u podstaw prac nad niniejszym projektem była potrzeba wzmocnienia ochrony prawnokarnej przed czynami godzącymi w tak fundamentalną wartość, jaką jest wolność sumienia i religii. Państwo Polskie uznaje niezbywalną i przyrodzoną godność osoby i z niej wywodzi wolności i prawa człowieka i obywatela (art. 30 Konstytucji RP). Poszczególne gwarancje wolności sumienia i religii zostały wpisane w treść Konstytucji RP, umów międzynarodowych oraz ustaw. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia każdemu człowiekowi wolność sumienia i religii (art. 53 ust. 1). a także wolność

¹⁸ Projekt z dnia 24 czerwca 2022 r. USTAWA z dnia ..... 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, witryna internetowa: <https://www.wobroniechrzescijan.pl/img/Ustawa.pdf>, data wejścia: 28.07.2022.

uzewnętrzniania swojej religii (art. 53 ust. 2). Rodzice mają konstytucyjnie gwarantowane prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem (art. 48 oraz art. 53 ust. 3 Konstytucji). Zgodnie z art. 53 ust 5 Konstytucji, wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób. Niedopuszczalne są zatem próby ograniczania albo wręcz likwidowania wolności uzewnętrzniania religii w sposób i w zakresie innym niż wprost wskazane w ustawie.

Wolność wyznania jest – obok wolności myśli i wolności sumienia – jedną z trzech wolności chronionych na gruncie art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: Konwencja). Powołany przepis odnosi się do sfery „przekonań osobistych i religijnych jednostki”. Art. 9 ust. 1 tej konwencji chroni ponadto wolność uzewnętrzniania – indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie – swego wyznania lub przekonań.

W świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w odniesieniu do art. 9 Konwencji na państwie ciąży obowiązek zapewnienia pokojowego współistnienia wszystkich religii i osób nieutożsamiających się z żadną religią. By zagwarantować rzeczywistą możliwość manifestacji własnych przekonań religijnych, państwo ma obowiązek zapewnić, aby wspólnoty religijne i ich członkowie mogli w spokoju korzystać z praw i wolności gwarantowanych przez art. 9. Państwo ma obowiązek podjąć stosowne środki dla ochrony tych praw i wolności, zapewniając szacunek dla religii (Begheluri przeciw Gruzji, – 3 – Dubowska i Skup przeciw Polsce). Takim środkiem jest również penalizacja niektórych form postępowania, niezgodnych z zasadą poszanowania wolności myśli, sumienia i religii innych osób. Jednocześnie Konwencja „chroni akty kultu i nabożeństwa, które są sposobami praktykowania religii lub przekonań w ogólnie uznanej formie”, a zatem dopuszczalne są „instrumenty prawne mające zagwarantować, aby osoby postronne nie przeszkadzały w modlitwie i innych praktykach religijnych.”. Jak orzekł Europejski Trybunał Praw Człowieka, władza państwowa jest uprawniona, by karać za zachowanie polegające na wtargnięciu, przerwaniu czy spowodowaniu zakłócenia ceremonii religijnej (Bulgaru przeciw Rumunii).

Ze swej istoty wolność sumienia dotyczy suwerennej sfery przeżyć każdego człowieka, jego zdolności do wyboru takiego światopoglądu, jaki uważa za prawdziwy. Natomiast wolność religii polega na swobodnym podejmowaniu decyzji co do utrzymywania i rozwoju swych więzi z Bogiem i uzewnętrzniania jej w relacjach międzyludzkich. Wolność sumienia i religii jako niekwestionowane dobro prawne jest przedmiotem ochrony ze strony państwa. Zakres tej ochrony obejmuje również ochronę karną, która polega na zabezpieczeniu społeczeństwa bądź poszczególnych jednostek przed przestępstwami, czyli społecznie szkodliwymi, a przez to karygodnymi czynami stanowiącymi naruszenie, lub stwarzającymi

zagrożenie dla dóbr prawnych.

Prawo karne ma za pomocą swoich instrumentów służyć ochronie dóbr prawnych. Dla realizacji tych celów niezbędne jest odpowiednie ukształtowanie zakresu znamion typu czynu zabronionego. Zadaniem państwa jest takie ukształtowanie przepisów karnych, aby istniejące normy skutecznie spełniały swoją funkcję ochronną. Państwo prawa nie może dopuszczać, aby jego obywatele i inne osoby będące pod jego ochroną były atakowane ze względu na wyznawaną religię; nie może również dopuszczać do profanowania miejsc i przedmiotów kultu religijnego.

W Polsce coraz częściej dochodzi do przybierających różne formy ataków na chrześcijan ze względu na ich przynależność religijną. Jak wynika z raportu Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości (Raport przedstawiający przypadki naruszenia prawa do wolności religijnej w Polsce, w odniesieniu do chrześcijan w 2019 r.) „w roku 2019 można było zaobserwować szereg aktów wandalizmu w postaci zniszczonych bądź uszkodzonych pomników, przydrożnych figur, kościołów i innych obiektów, a także liczne profanacje świętych dla chrześcijan osób i symboli. Kierowane wobec duchownych akty agresji kończyły się pobiciem, – 4 – a ośmieszanie, parodiowanie i dyskryminowanie chrześcijan w przestrzeni publicznej (tak w rzeczywistości jak i w Internecie) stało się niemal powszednie”. Autorzy raportu podkreślają, że „akty nienawiści w stosunku do chrześcijan rodzą napięcia społeczne, a także u osób wierzących poczucie zagrożenia, strachu, zawstydzenia, nieakceptowania ze względu na swoją przynależność religijną i chęć jej manifestowania. Część sprawców nie została ukarana za działania naruszające wolność religijną obywateli, co rodzi pytanie o skuteczność prawa w Polsce. Respektowanie i szanowanie prawa do wolności religijnej przynosi korzyści nie tylko osobom wierzącym, ale również sprzyja całemu społeczeństwu dzięki promowaniu pokojowego współistnienia wśród obywateli”. Jak wynika z raportu, w Polsce coraz częściej dochodzi do ataków na miejsca kultu, na symbole religijne, ceremonie religijne, a także do fizycznych ataków na duchownych. Można dodać, że liczba tych spraw jest prawdopodobnie w znacznym stopniu ciemną liczbą, bowiem nie wszystkie przypadki są zgłaszane organom ścigania.

2. Zmiana art. 195 k.k.

Ujawniające się negatywne zjawiska społeczno-kulturowe, przejawiające się m. in. w publicznych i niejednokrotnie bardzo wulgarnych atakach na osoby wierzące i sprawujące kult religijny, profanowaniu świątyń i przedmiotów kultu religijnego, związane są również z deficytem prawnokarnej ochrony w zakresie wolności sumienia i religii, co prowadzi do wniosku, że przysługujące w tym zakresie obywatelom, wynikające z Konstytucji gwarancje, nie są przez państwo dostatecznie realizowane.

Dla osiągnięcia zakładanego przez ustawodawcę celu tj. ochrony tych wolności,

konieczna jest zmiana art. 195 k.k.

Projekt proponuje likwidację znamienia złośliwego charakteru zachowania sprawcy, które ogranicza karalność do działania sprawcy z zamiarem bezpośrednim kierunkowym (cum dolo directo colorato). Znamię „złośliwości” jest znamieniem archaicznym, a w realiach współczesnego życia społecznego – nie nadającym się do utrzymania, ponieważ sprawcy takich czynów coraz częściej dopuszczają się ich ze względu na wrogość przejawianą przez nich do osób wierzących, kościołów i związków wyznaniowych, albo deklarują określoną motywację ideologiczną, w ich przekonaniu uzasadniającą naruszenie przez nich prawa innych osób do wyznawania i uzewnętrzniania religii. W myśl obecnych pojęć zachowania – 5 – motywowane takimi względami nie są popełniane „złośliwie”. W takich sytuacjach postępowania są umarzane, a sprawy kierowane do sądu dotyczą co najwyżej wykroczeń z art. 51 k.w. W świetle gwarancji konstytucyjnych (art. 25 ust. 2 i art. 53 ust. 2 Konstytucji RP) publiczne sprawowanie aktów religijnych stanowi samoistny przedmiot ochrony, a motywacja sprawcy nie powinna mieć znaczenia dla bytu przestępstwa, lecz co najwyżej dla wymiaru kary. Zapewnienie efektywnej prawnokarnej ochrony przed naruszeniami wolności sumienia lub wyznania wymaga szerszego ukształtowania strony podmiotowej czynów zabronionych z art. 195 k.k., gdyż sprawcy działają również w wyniku innych niż złośliwość, lecz również nagannych motywacji, ale w obecnym stanie prawnym nie ponoszą oni odpowiedzialności karnej pomimo bezspornego naruszenia przysługujących każdemu człowiekowi gwarancji nieskrępowanego uzewnętrzniania własnych przekonań religijnych. Należy więc objąć karalnością każde umyślne działanie sprawcy.

3. Zmiana art. 196 k.k.

W Kodeksie karnym z 1932 r. uczucia religijne stanowiły przedmiot ochrony przepisów ujętych w rozdziale zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko uczuciom religijnym”. Odpowiadający obecnemu art. 196 k.k. przepis art. 173 k.k. z 1932 r. stanowił, że karze więzienia do lat 3 podlega ten, kto publicznie lży lub wyszydza uznane prawnie wyznanie lub związek religijny, jego dogmaty, wierzenia lub obrzędy, albo przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do wykonywania jego obrzędów religijnych. Natomiast aktualna treść przestępstwa z art. 196 k.k. pochodzi z art. 5 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania, który z założenia służył do ograniczania i represjonowania osób wierzących, i stamtąd została przeniesiona do Kodeksu karnego z 1969 r., a następnie automatycznie przeniesiona do Kodeksu karnego z 1997 r. Jest oczywiste, że w okresie władzy komunistycznej dogmaty i obrzędy religijne nie mogły być chronione przed znieważaniem, ponieważ państwo w tamtych czasach intensywnie szerzyło ateizm, czego przejawem była tolerancja dla wyszydzania i znieważania dogmatów i obrzędów. Nie istnieje jednak żaden racjonalny powód, aby w państwie demokratycznym, zobowiązanym do ochrony wolności

religijnej obywateli, zachowywać okrojony kształt przepisu, wywodzący się z tamtych czasów. Obecne brzmienie art. 196 k.k. nie uwzględnia ponadto zmieniających się realiów społeczno-kulturowych. Wbrew orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przez niektóre – 6 – środowiska propagowane jest przekonanie, że wolność wyrażania poglądów może również polegać na znieważaniu religii i osób wierzących. Z uwagi na powyższe, projekt w części dotyczącej art. 196 k.k. rezygnuje ze znamienia „obrazy uczuć religijnych” i rozszerza znamiona tego przestępstwa o publiczne lżenie lub wyszydzanie dogmatów lub obrzędów kościoła.

Wskazać należy, że np. we współczesnym prawie niemieckim, które penalizuje, podobnie jak prawo polskie, czyny godzące w wolność religii i jej uzewnętrzniania, konstrukcja przepisów oparta jest na znamionach obiektywizujących rezultat działania sprawcy, i niestosowane są znamiona o charakterze subiektywnym, odwołujące się do odbioru jego zachowania przez poszczególne osoby, takie jak występujące w obecnym brzmieniu art. 196 k.k. znamie „obrazy uczuć religijnych”. Art. 166 kodeksu karnego niemieckiego przewiduje, podobnie jak było to w przedwojennym prawie polskim, penalizację zachowania polegającego na obrazie lub zniesławieniu religii, kościoła czy związku wyznaniowego, a także instytucji i obyczajów religijnych, w tym również poprzez rozpowszechnianie materiałów. Zachowanie takie jest karane niezależnie od tego, czy obraża czyjekolwiek uczucia; jedynym kryterium w prawie niemieckim jest ocena zachowania lub materiałów pod kątem ewentualności, że mogły one potencjalnie doprowadzić do zakłócenia porządku publicznego.

Wskazuje się również w literaturze prawa karnego, że „analiza obecnego kształtu kryminalizacji w przypadku przestępstwa obrazy uczuć religijnych upoważnia do wyrażenia poglądu, iż kształt ten nie jest optymalny, bo generuje on problemy interpretacyjne (Ł. Pohl, Zestawienie proponowanych zmian legislacyjnych (w:) P. Sobczyk (red.), Prawa ochrona wolności sumienia i religii. Stan de lege lata oraz postulaty de lege ferenda, Warszawa 2020, s. 398-399). Wielokrotnie zgłaszany w piśmiennictwie postulat usunięcia z art. 196 k.k. znamienia w postaci „obrażenia uczuć religijnych innych osób” (ibidem), stanowi dodatkowy argument uzasadniający dokonanie projektowanej nowelizacji tego artykułu.

W obecnym stanie prawnym ściganie za to przestępstwo uzależnione jest od indywidualnego odczucia wiernych. Po zmianie nie będzie to konieczne, z uwagi na obiektywizację strony przedmiotowej przestępstwa. Za konstrukcją taką przemawia dodatkowo fakt, że publicznie znieważanie przedmiotu czci religijnej albo lżenie lub wyszydzanie kościoła lub związku wyznaniowego narusza zarówno wolność innych osób do spokojnego wyznawania własnej religii, jak też może potencjalnie doprowadzić do pogłębienia podziałów społecznych i zakłóceń porządku publicznego.

4. Wprowadzenie art. 27a Kodeksu karnego

Jak wskazano wyżej, niezbędnym elementem wolności sumienia i wyznania jest wolność uzewnętrzniania własnych wierzeń religijnych oraz opartych na wierzeniach poglądów etycznych, moralnych czy społecznych. Wolność ta we współczesnym świecie jest coraz bardziej zagrożona, zwłaszcza gdy chodzi o poglądy oparte na religii chrześcijańskiej. Ograniczanie wolności religijnej przebiega dwutorowo – poprzez działania ustawodawcze lub inne działania organów państwa, albo zachowania podejmowane przeciwko osobom wierzącym przez osoby fizyczne lub organizacje.

Poglądy oparte na światopoglądzie religijnym, zwłaszcza chrześcijańskim, lub do niego nawiązujące, są coraz częściej zwalczane w sferze publicznej, w tym z wykorzystaniem środków masowego przekazu, a nawet zakazywane, również przy użyciu represji karnej. Dotyczy to zwłaszcza wyrażanych przez chrześcijan opinii, ocen lub przekonań dotyczących aborcji, związków homoseksualnych, transseksualizmu czy panseksualizmu.

W Kalifornii czarnoskóry pastor Walter Hoy został skazany w 2009 r. na 30 dni aresztu, ponieważ przed kliniką aborcyjną trzymał poster z napisem „Jezus kocha ciebie i twoje dziecko”. Pastor uważa, że aborcja jest formą eksterminacji Afro-Amerykanów.

W Niemczech doszło niedawno do skazania polskiego księdza za „podżeganie do nienawiści”, polegające na opublikowaniu w specjalistycznym miesięczniku poświęconym teologii artykułu, gdzie padały krytyczne wypowiedzi odnośnie pedofilii wśród duchownych.

W Wielkiej Brytanii i Szwecji kilkakrotnie już aresztowano lub zatrzymywano chrześcijańskich pastorów za publiczne głoszenie, że małżeństwo jest związkiem kobiety i mężczyzny, przy czym w Wielkiej Brytanii twierdzenie takie było uznawane za karalną zniewagę w stosunku do homoseksualistów. W kwietniu 2021 70-letni pastor John Sherwood, który publicznie głosił chrześcijański pogląd na małżeństwo, został zatrzymany za znieważanie homoseksualistów i zakłócanie porządku publicznego, mimo że pastor nie wspominał o homoseksualistach, a mówił wyłącznie o małżeństwie. W 2013 roku kapelan ewangelicki Tony Miano został zatrzymany w Londynie za „mowę homofobiczną, która mogła wywołać niepokój lub stanowić zniewagę”, bowiem publicznie twierdził, że homoseksualny styl życia jest niezgodny z moralnością chrześcijańską. W Szwecji w 2004 roku pastor zielonoświątkowy – 8 – Ake Green został skazany za ostre wypowiedzi przeciw homoseksualizmowi. W Kanadzie w czerwcu 2019 r. w Toronto zatrzymano pastora Davida Lynna za publiczne głoszenie Ewangelii – pastor bowiem głosił, że Jezus umarł za grzeszników, a wszyscy ludzie, niezależnie od tego, czy są hetero- czy homoseksualni, są grzesznikami.

W Finlandii przez ponad rok trwało postępowanie karne przeciwko autorce i wydawcy broszury wyjaśniającej chrześcijański pogląd na małżeństwo. Autorka Paivi Rasanen jest posłanką do parlamentu, wydawca Juhana Pohjola jest biskupem luterańskim. W broszurze zacytowano fragmenty Biblii uznane przez oskarżyciela za „mowę nienawiści”.

Ponadto zarzucono posłance, że w 2019 r. w tweecie skierowanym do zboru luterańskiego, dotyczącym parady Gay Pride, użyła cytatu z Biblii. W toku postępowania oboje byli poddawani kilkakrotnym wielogodzinnym przesłuchaniom, zaś przesłuchujący policjanci wyrażali pogląd, że Biblia powinna być zakazana jako „mowa nienawiści”. Jak wynika z informacji medialnych, prokurator utrzymywał w toku procesu, że używanie słowa „grzech” jest napastliwe i szkodliwe dla innych osób — co implikuje, że słowo „grzech”, niezbędne dla teologii chrześcijańskiej, nie powinno być używane. W dniu 30 marca 2022 r. oboje zostali uniewinnieni, ponieważ sąd rejonowy orzekł, że nie jest zadaniem sądu ocena cytatów z Biblii. Wyrok jest nieprawomocny.

Z kolei w Kanadzie, w sprawie Saskatchewan Human Rights Commission v Whatcott z 2013 r., sąd uznał, że nie wolno cytować tych fragmentów Biblii, które wyrażają niechęć wobec jakiejś grupy osób albo takie osoby znieważają. Wyrok dotyczy również tych fragmentów Biblii, które krytycznie wypowiadają się o grzesznikach, kłamcach, ludziach rozlewających krew niewinnych czy krzywoprzysięzcach.

Wspólnym mianownikiem wszystkich tych sytuacji jest fakt, że stroną atakowaną, represjonowaną i karaną, a przez to pozbawianą prawa do swobody wypowiedzi, są osoby wyrażające poglądy oparte na religii chrześcijańskiej.

Z uwagi na powyższe celowe jest wprowadzenie w polskim prawie karnym regulacji, która będzie chronić prawo do wyrażania poglądów i opinii związanych z wyznawaną religią. Oczywiście prawo to nie może być nieograniczone. Jego granicą powinny być wypowiedzi skierowane przeciw wyznawcom innych religii i mające charakter przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania, a ponadto swoboda wypowiedzi nie może łączyć się z publicznym nawoływaniem do popełnienia przestępstwa lub pochwałą jego popełnienia. Proponowany przepis wyłączy odpowiedzialność karną osoby korzystającej z wolności słowa i wolności wyrażania przekonań w sytuacjach, gdy wyrażane przez nią przekonania, oceny lub – 9 – opinie znajdują oparcie w akceptowanym przez tę osobę systemie wartości, a równocześnie nie godzą w porządek prawny lub wolność sumienia i wyznania innej osoby. Tym samym projektowany przepis wzmocni gwarancje przysługujące każdemu z mocy art. 53 ustawy zasadniczej.

Zgodnie z przepisem końcowym ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, co jest terminem uzasadnionym, a równocześnie wystarczającym, z uwagi na charakter i zakres regulacji objętych projektem.

Podsumowanie¹⁹

Działalność Biura Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu powołanego przez Centrum Ochrony Praw Chrześcijan polega m.in. na świadczeniu pomocy prawnej osobom pokrzywdzonym – mającej na celu ochronę praw chrześcijan oraz zapobieganie łamaniu tychże praw w przyszłości. Biuro zajmuje się przypadkami przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania oraz przemocy na tle religijnym. Udziela pomocy osobom dotkniętym dyskryminacją, a także przeciwstawia się aktom, w których nawołuje się do nienawiści czy znieważa publicznie chrześcijan. Biuro posiada zespół ekspercki oraz zespół prawników (adwokatów/radców prawnych), udzielający nieodpłatnej pomocy prawnej, w tym porad obywatelskich.

W ramach przedmiotu swej działalności Biuro m.in. składa zawiadomienia do właściwych Prokuratur o przestępstwach ściganych z urzędu. Zawiadomienia procedowane są na podstawie zgłoszeń osób pokrzywdzonych lub z inicjatywy własnej Biura. Postępowania te dotyczą głównie: obrazy uczuć religijnych, dyskryminacji wyznaniowej, przeszkadzaniu publicznemu wykonywaniu aktu religijnego, dewastacji kościołów – niszczeniu mienia, publicznego znieważenia grupy ludności z powodu jej przynależności wyznaniowej, znieważenia symboli narodowych itd.

Dotychczasowe doświadczenie i obserwacja zainicjowanych postępowań pozwala na sformułowanie następujących konkluzji:

- w obowiązującym stanie prawnym wolność religijna nie jest chroniona w sposób właściwy ani tym bardziej wystarczający. Skorzystanie z tej ochrony jest trudne, kosztowne, czasochłonne i często nieskuteczne. Obowiązujące prawo jest stosowane zbyt wyrywkowo nie chroni dostatecznie religii katolickiej. M.in. czyny (dot. przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania) nie obejmują całego szeregu zachowań naruszających istotne prawa człowieka wynikające z wolności religijnej.

Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego podejmuje działania mające na celu eliminację napotykaných nieprawidłowości i zapobieżenie im w przyszłości, jak również zmianę obowiązujących przepisów prawa, które niewystarczająco chronią prawa osób wierzących. Biorąc pod uwagę problemy z jakimi mierzy się Centrum Ochrony Praw Chrześcijan należy stwierdzić, że skuteczność działalności Centrum jest bardzo wysoka.

¹⁹ Autor: Małgorzata Uzarska - Koordynator Biura Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan.

KONTAKT

**Biuro Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego
w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan**

Adres:

Dom Słowa w Toruniu
ul. św. Józefa 23/35
87-100 Toruń
Pierwsze piętro, lok. 115

Biuro czynne jest od poniedziałku do piątku w godzinach 9:00-16:00.

Budynek posiada wszelkie udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami.

Numery telefonów: +48 536 608 673, +48 536 608 687

e-mail: kontakt@copch.pl

Facebook: <https://www.facebook.com/COPChr/>

www.copch.pl

Telefoniczne interaktywne nieodpłatne porady prawne:

każda środa, godz. 17:00-19:00

+48 536 608 673, +48 536 608 687 – po wybraniu cyfry 1

Jak pomagamy?

Jeżeli jesteście Państwo świadkami bezprawnych ataków na Kościół, duchownych, wierzących czy przedmioty czci religijnej to prosimy o zgłoszenie się do nas.

My podejmiemy dalsze kroki prawne.

Autorzy:

Zagadnienia prawne opracowała: adw. dr inż. Anna Żmijewska

Zagadnienia dotyczące Biura Sieci Pomocy Prawnej opracowała Małgorzata Uzarska

–koordynator Biura Sieci Pomocy Prawnej i Poradnictwa Obywatelskiego w Toruniu przy Centrum Ochrony Praw Chrześcijan